Valtuustoaloite sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista

Aluehallitus 06.10.2026 § 251

Valmistelija hallinnon asiantuntija Ella Sofia Aniranta, p. 040 506 5610

Selostus asiasta

Yleistä

Aluevaltuuston 29.9.2026 kokouksessa jätettiin liitteenä oleva valtuustoaloite sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista (vasemmiston valtuustoryhmä sekä allekirjoittaneet).

Aluevaltuusto lähetti valtuustoaloitteen aluehallitukselle valmisteltavaksi.

Toimivalta

Hallintosääntö 143 §

Esittelijä Vt. hyvinvointialuejohtaja Leppä Lasse

Päätösehdotus

Aluehallitus antaa valtuustoaloitteen edelleen talousjohtaja Aija Suntioisen, asiakasmaksupäällikkö Anna-Kaisa Mäkelän ja toimialajohtaja Kati Kallimon valmisteltavaksi.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta 18.11.2026
1436/00.05.01/2026

Valmistelija toimialajohtaja Kati Kallimo, p. 050 442 2302
talousjohtaja Aija Suntioinen, p.040 185 9985
asiakasmaksupäällikkö Anna-Kaisa Mäkelä, p. 046 921 3376

Selostus asiasta

Yleistä

Hallintosäännön 143 § mukaan kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen valtuustoryhmällä ja valtuutetulla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita hyvinvointialueen toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa. Aloite annetaan puheenjohtajalle kirjallisesti tai sähköisesti.

Aluevaltuuston 29.9.2026 kokouksessa jätettiin liitteenä oleva valtuustoaloite sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista (vasemmiston valtuustoryhmä sekä allekirjoittaneet).

Aluehallitus päätti kokouksessaan 6.10.2026 antaa valtuustoaloitteen edelleen talousjohtaja Aija Suntioisen, asiakasmaksupäällikkö Anna-Kaisa Mäkelän ja toimialajohtaja Kati Kallimon valmisteltavaksi.

Valtuustoaloitteessa esitetyt toimenpiteet

Pääministeri Orpon hallitus on esittänyt sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuihin korotuksia ja erikoissairaanhoitoon kokonaan uusia maksuja 1.3.2027 alkaen.

Valtuustoaloitteessa esitetään, että

1. Keski-Suomen hyvinvointialue selvittää mahdollisuuden olla toteuttamatta Orpon hallituksen esittämiä vuoden 2027 alusta voimaantulevia asiakasmaksujen korotuksia. Selvityksessä esitetään arvio tulonmenetyksistä sekä vaihtoehtoiset säästökohteet.

2. Keski-Suomen hyvinvointialue päättää poistaa kirurgisista raskaudenkeskeytyksistä perittävät asiakasmaksut kokonaisuudessaan vuoden 2027 alusta lukien.

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Yleistä

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista säädetään valtakunnallisesti asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa. Lainsäädäntö määrittää maksujen enimmäismäärät, maksuttomat palvelut sekä maksujen alentamisen ja perimättä jättämisen keskeiset perusteet. Keski-Suomen hyvinvointialue päättää asiakasmaksuista tämän sääntelyn rajoissa.

Hyvinvointialueen tavoitteena on, että asiakasmaksut ovat kohtuullisia eivätkä muodostu esteeksi tarpeellisiin palveluihin hakeutumiselle. Samalla asiakasmaksut ovat osa palvelujen rahoitusta, ja valtio ottaa valtakunnalliset asiakasmaksumuutokset huomioon hyvinvointialueiden rahoituksessa. Vuodelle 2027 valmisteltavat muutokset perustuvat pääosin valtakunnalliseen lainsäädäntöön ja valtion julkisen talouden sopeuttamistoimiin. Keski-Suomen hyvinvointialue ei voi omilla päätöksillään poistaa valtion rahoitukseen sisällytettyä vaikutusta.

Tulonmenetykset ja vaihtoehtoiset säästökohteet sekä mahdollisuus olla toteuttamatta vuoden 2027 alusta voimaan tulevia asiakasmaksujen korotuksia

Vuoden 2027 osalta valmistelun lähtökohtana hyvinvointialueella on ollut, että asiakasmaksuja korotetaan asiakasmaksulain ja -asetuksen enimmäismäärien mukaisesti.

Keski-Suomen hyvinvointialueen laskennallinen osuus asiakasmaksutuottojen korotuksesta ja sitä vastaavasta valtion yleiskatteisen rahoituksen leikkauksesta on noin 4,2 miljoonaa euroa. Mikäli korotuksia ja uusia maksuja ei perittäisi asiakkailta, tulisi Keski-Suomen hyvinvointialueen sopeuttaa talouttaan muilla tavoin, kohdentamalla vastaavat säästövaikutukset joihinkin hyvinvointialueen palveluihin.

Laskennallisesti 4,2 milj. euron sopeutus suhteutettuna esimerkiksi keskimääräiseen hoitajan henkilöstökustannukseen (noin 55. 000 € / vuosi) tai ikääntyneiden ympärivuorokautisen asumisen ostopalveluun (190 € / vuorokausi) tarkoittaisi vähennyksiä esimerkiksi seuraavasti:

- Hoitajatyöpanoksen vähennys 4,2 milj. euroa vastaisi noin 76 hoitajatyöpanosta

- Ympärivuorokautisen asumisen vuorokauden vähennys 4,2 milj. euroa vastaavasti noin 60 vuosipaikkaa
- 4,2 milj. vastaa myös nykyisen kuuden ensihoitoyksikön vuosibudjettia

Näin laajaa toiminnan sopeuttamista muiden vuodelle 2027 suunniteltujen sopeutustoimien lisäksi ei nähdä tarkoituksenmukaisena tilanteessa, jossa hyvinvointialueella lainsäädännön mukaisesti olisi mahdollisuus asiakasmaksujen ja niistä kertyvien tuottojen kasvattamiseen ja valtion rahoitusta leikataan tämän nimenomaisen syyn vuoksi.

Keski-Suomen hyvinvointialueen asiakasmaksukäytäntöjä tarkasteltiin myös ministeriöiden kanssa käydyissä 2025 vuoden lisärahoitusneuvottelussa. Asiakasmaksukäytäntöjä arvioitiin siitä näkökulmasta, ovatko lainsäädännön mahdollistamat enimmäismaksut käytössä vai olisiko hyvinvointialueella käytettävissään talouden sopeutuskeinona asiakasmaksutuottojen lisääminen. Myöskään tätä taustaa vasten maksujen korotusten huomiotta jättäminen ei ole perusteltua eikä mahdollista, ottaen huomioon hyvinvointialueella käyty arviointimenettely ja hyvinvointialueen talouteen liittyvä valtion ohjaus.

Asiakkaan asemaa turvaavat käytännöt

Maksujen alentaminen ja perimättä jättäminen:
Sosiaalihuollon maksu sekä asiakkaan maksukyvyn mukaan määräytyvä terveydenhuollon maksu on alennettava tai jätettävä perimättä siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista.

Sote-aseman lääkärikäynnin maksu:
Keski-Suomen hyvinvointialueella sote-aseman lääkärikäynnin maksu voidaan jättää perimättä, jos asiakkaalla on voimassa oleva myönteinen toimeentulotukipäätös. Maksu voidaan hyvittää myös takautuvasti kuuden kuukauden ajalta, jos päätös on ollut voimassa käynnin ajankohtana.

Maksukatto:
Maksukatto rajoittaa asiakkaan kalenterivuoden aikana maksamien tiettyjen terveydenhuollon asiakasmaksujen kokonaismäärää. Vuonna 2026 maksukatto on 815 euroa. Maksukaton täyttymisen jälkeen siihen sisältyvät palvelut ovat pääosin maksuttomia kalenterivuoden loppuun.

Maksuaika ja maksusuunnitelma:
Asiakas voi olla yhteydessä laskutukseen heti laskun saatuaan ja sopia lisämaksuajasta. Myös perintään siirtyneille saataville voidaan tarvittaessa laatia maksusuunnitelma.

Neuvonta ja päätökset:
Asiakkaalle annetaan tietoa maksujen alentamisesta ja perimättä jättämisestä sekä tarvittaessa ohjataan hakemaan huojennusta silloin kuin se on mahdollista. Maksunalennuksesta tai perimättä jättämisestä tehdään muutoksenhakukelpoinen kirjallinen päätös.

Vaikutusten seuranta

Hyvinvointialue seuraa asiakasmaksutulojen, maksuhuojennusten, maksujärjestelyjen sekä perintään ja ulosottoon siirtyvien saatavien kehitystä. Seurantatietoa hyödynnetään asiakasohjauksen, laskutuksen ja maksukäytäntöjen kehittämisessä. Mahdollisten korotusten vaikutuksia

erityisesti pienituloisiin, pitkäaikaissairaisiin ja paljon palveluja käyttäviin asiakkaisiin on perusteltua arvioida osana vuoden 2027 toimeenpanoa.

Kirurgisia raskaudenkeskeytyksiä koskevat maksut

Orpon hallitus esittää myös uutta, omasta pyynnöstä tehtäviä kirurgisia raskaudenkeskeytyksiä koskevaa maksua vuoden 2027 alusta. Maksu ei koskisi lääketieteellisestä syystä tehtävää raskaudenkeskeytystä. Esitetyn uuden maksun budjettivaikutuksen on arvoitu olevan marginaalinen koko maan tasolla, sillä Suomessa tehdään vuosittain arviolta noin 9 000 aborttia, joista 99 prosenttia on lääkkeellisiä.

Keski-Suomen hyvinvointialueella tilanne näyttää samankaltaiselta. Leikkaussaliolosuhteissa tehtäviä raskaudenkeskeytyksiä tehdään Keski-Suomen hyvinvointialueella lukumääräisesti hyvin vähän vuosittain. Vuosina 2023-2025 vuosittainen määrä on vaihdellut kolmesta seitsemään. Tässä luvussa ovat mukana sekä lääketieteellisin perustein että ei-lääketieteellisin perustein tehtävät raskaudenkeskeytykset. Uuden maksun taloudelliset vaikutukset hyvinvointialueelle olisivat marginaaliset, arviolta satoja tai enintään tuhansia euroja.

Kirurgisten raskaudenkeskeytysten vähyydestä johtuen, asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi Keski-Suomen hyvinvointialueen terveydenhuollon palvelujohto puoltaa sitä, että uutta asiakasmaksua ei otettaisi käyttöön kirurgisissa leikkaussaliolosuhteissa tehtäviin raskaudenkeskeytyksiin (tehdäänpä keskeytys mistä syystä tahansa).

Yhteenveto

Hyvinvointialueella vuoden 2027 asiakasmaksuja valmistellaan siten, että maksuja korotetaan asiakasmaksulain- ja asetuksen mukaisten enimmäismäärien mukaisesti poislukien kirurgisten leikkaussaliolosuhteissa tehtävien raskaudenkeskeytysten uusi maksu. Sen osalta esitetään, että uutta maksua ei otettaisi käyttöön.

Toimivalta

Hallintosääntö § 18

Esittelijä

Toimialajohtaja, sosiaali- ja terveyspalvelut Kallimo Kati

Päätösehdotus

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta esittää aluehallitukselle vastauksen valtuustoaloitteeseen sekä sen viemistä edelleen aluevaltuuston käsiteltäväksi.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Päätös